

TRYS LAUKINIAI KŪNAI *Eva Baltasar*

Permagel

Boulder

Mamut

Iš ispanų kalbos vertė Dovilė Kuzminskaitė

R A R A

Vilnius, 2026

*Gimti yra nelaimė, sakė jis, ir kolei
mes gyvenam, tą nelaimę tęsiam...*

Thomas Bernhard, *Grimzdėjas*
(vertė Teodoras Četrauskas)

1

Čia gera. Pagaliau. Tokios jau tos aukštumos – šimtas metrų statmeno stiklo. Oras čia itin tyras, atrodo kone kietas, lyg suspaustas. Tvyrantis kvapas primena metalo dirbinių parduotuvę. Triukšmo sluoksnis sunkus, tarsi suodžiai; ten, apačioje, jis glūdi lyg plonytė naftos dėmė – juoda blizgi dovana. Nė paukštis nepraskrenda. Juk paukščiai taip pat turi savąjį sluoksnį – tarp mūsų ir mūsų, pavadin- kim, dievų. Gyvenamą tuštumą virš paskutinių penklinės eilučių. Šią akimirką esu ir tuo pat metu manęs nėra. Galbūt tik šmėžuoju, šmėsčioju kaip erzinanti dėmelė ant akinių stiklo, erzinantis šešėlis šioje *chill out* zonoje. Įkvepiu oro, verčiu jį skverbtiis judriais mano kūno takais ir taip pasisavinu. Gyva vis dar skleidžiu šiokią tokią šilumą, įsivaizduoju, kad mano vidus minkštas. Iš išorės esu minkš- tesnė nei atrodo, tarsi konditerijos gaminy, koks nors nublizgintas daiktas iš šilto vaško, patrauklus tarsi pirmoji eilutė. Ląstelės daugi- nasi nepriklausomai nuo manęs, o daugindamosi padaugina ir mane, paverčia tuo, kuo privalau būti. Jeigu tos mažytės dalelės liautųsi

dirbusios, jei tik menką sekundę... Nedalomos būties formos taip pat nusipelnė poilsio, kaip ir aš, kaip ir visi šalies genijai. Dirbdama drauge privalau su jais supanašėti, tapti tokia pat kaip visi šiame dailiame stiklo aptvare, dar viena anonimine raudona žuvyte. Dailia ir miela. Kartais restoranuose ant stalo stovi mažytis akvariumas su tokia žuvyte. Jos dailios, taip. Ramina. Žuvytės gyvos, bet atsiranda tokių, kurie panaudoja jų akvariumus kaip peleninę. Vargšai padarėliai gaišta apsinuodiję nuorūkomis. Bet tam juk jie ir skirti, tiesa? Dekoratyviniai objektai. Tušti gyvenimai.

Koks tyras oras! Nelabai drėgna, man tai patinka. Drėgmė lyg užkeikta skverbiasi į pačias pažeidžiamiausias kūno vietas. Negaliu to pakęsti. Nesugebu su ja sugyventi, nemoku, drėgmė skverbiasi į pačius netikėčiausius kūno užkaborius, tarsi tąsi ledinė lava užlieja lig tol nepažinias kūno vietas, jas pajutus man nepatogu. Esama tokių kūno dalių, su kuriomis nežinau ką daryti, tarsi su per dideliais baldais. Regis, jų išardyti negalima, o ištraukti laukan būtų pernelyg pavojinga. Veikiausiai jos atlieka kokią nors funkciją, kažkas jas į mane inkrustavo, bet vis vien negaliu jų pakęsti, tad vienintelis būdas nusikratyti jų poveikio – ignoruoti. Bėgti per koridorių užsimerkus ir nesusidurti su milžinišku jų dydžiu. Judėti pirmyn užsimerkus – nieko sau pokštas! Apie akis nebuvau pagalvojusi. Paukščiai skraido atsimerkę ir, pagavę tinkamą oro srovę, leidžiasi nešami. Jie kybo, bet tuo pat metu juda, tarsi marionetės. Paukščiai gali sau leisti žiūrėti. Bet jei objektas krinta... Jei, pavyzdžiui, paukščiukas išpuola iš lizdo, ar jis krinta atsimerkęs? Ar paukščiai išvis turi akių vokus? Ar be paliovos ašarojančias it trapios senutės ašarų liaukas? Geriau pagalvojus, jų vokai tikriausiai ne tokie kaip žmonių. Galbūt jie panašesni į japoniškas stumdomąsias duris arba pakeliamas lėktuvų langų uždangas, gal paukščiai gali juos judinti taip pat greitai kaip mes, o gal net dar sparčiau, žaibo greičiu. Dabar klausiu savęs, ar atsimerksiu. Ar atsimerks mano akys. Mano kryptis ne

bet koks. Turiu omeny, jis nebus netyčinis – bus intencija, laisva valia, raštiškas įsakymas. Atėjus lemiamai akimirksniui tereikės jį atlikti. Akys viską numato iš anksto, jos tiria pasaulį, o kūnas tik seka iš paskos. Kokia prasmė ruošti kūną mirčiai iki jos likus vos kelioms sekundėms? Mirtis pagauna kūną kaip meilė. Tad tepagauna visai nelauktai.

2

„Kai užaugsi, supras“, – be paliovos kartodavo mama. Matyt, dar nepakankamai užaugau. Nors prisiversdavau iki dugno išgerti tas aukštas plačiaburnes pieno stiklines, panašias į gyvulių nasrus, kone mano veido pločio, palikdavusias raudoną puslankį ten, kur kakta įsiremdavau į kraštą. Tose stiklinėse tilpdavo tiek pieno, kad mama turėdavo atidaryti dar vieną butelį, norėdama pripilti jas sklidinas, iki pat briaunos. „Gerk, gerk kaip kačiukas, – ragindavo mama, – kaip kačiukas, iškišk liežuvėlį, išlak pienelį.“ Tiek litrų pieno, aš iš vidaus visa balta, padengta pieno plėve, prilipusia prie manęs tarsi riebios šlapios paklodės, prisiklijavusia man prie sienų, odos vidinės pusės. Tos mamos pilamos pieno cisternos mane ištrindavo, paversdavo mažiau žmogumi, mažiau mergaite. Tarsi būčiau pusiau mergaitė, pusiau pieno cisterna, lyg kokia perpildyta talpykla. Ištuštinusi stiklinę nedrįsdavau nė pakrutėti, jausdama, kaip skrandyje telkšo pienas. Ne, jis ne telkšodavo, o teliūskuodavo, kaip vanduo inde, kurį kas nors skubiai neša iš vienos vietos į kitą. Paskui kaip vanduo nukliokdavo kaimynų vonios kambario vamzdžiais. Lygiai taip pat, tik mano viduje. Jausdavau, kaip pienas nuplauna vakarienės likučius ir palieka mano vidų lyg neseniai išdažytą – švarų, bet lipnų. Tas vaizdinys būdavo toks stiprus, kad tegalėdavau ramiai kiūtoti, nejudėti ir vos kvėpuoti. Kad prastumčiau laiką, galėjau

daryti tik viena – skaityti. Atsisėsdavau ant vienintelės kėdės savo kambaryje. Rašomasis stalas buvo pušinis, su balta apsauga nuo mažųjų. „Stalas namų darbams ruošti, – vos meistriui surinkus baldą pabrėžtinai pasakė mama, – ne piešti, ne karpyti, nė minties apie rėžtuką. Beje, o kur peiliukas? Neturėtų čia būti? Pieštukinėje? Prie žirklių? Surask peiliuką, padėk į vietą.“ Prie žirklių. Nesuprantu, vis dar nesuprantu, kodėl.

Pasirinkau vietą paribyje ir gyvenu ties riba, laukdama akimirkos, kol iškeliausiu iš šio pakraščio, iš šitų laikinų savo namų. Laikinių kaip ir visi kiti namai, kaip ir kūnas. Vaistų negeriu, chemija yra tarsi įtemptos vadžios – prilaiko, leidžia romiai pėdinti į priekį. Vaistai reiškia išankstinį atpirkimą, sulaiko nuo nuodėmės, o gal tiesiog išmoko vadinti nuodėme veiksma, kai ramybės būsenoje, žinoma, prieš pat mirtį, pasinaudojame savo laisva valia. Mama geria vaistus, tėtis geria vaistus, sesuo iš pradžių ne, paskui irgi jau geria, užaugo ir susiprato. Gerti vaistus – nekintamas laikinas sprendimas, tarsi mažos varžos lemputė, karanti nuo prieškambario lubų. Dvidešimt metų tamsiam prieškambariui, kaip lengva priprasti beveik nieko nematyti! „Visam bute susukom halogenines, o prieškambarį ir pamiršom!“ Juokas. „Bet geriausia, kad tik vakar pastebėjom!“ Praėjo dvidešimt metų, dvidešimt metų, kai reikėdavo tris kartus per dieną dažytis lūpas prisikišus prie veidrodžio per pusę centimetro, dvidešimt metų, kai tekdavo sustirusiais pirštais grabaliotis raktų. Galvojau, kad tai normalu: kol tu maža, normalumas sutampa su tuo, kas vyksta tavo namuose. Susitaikai su tuo normalumu. Augi prisitaikydama prie jo formos, įgauni jo kūną, tas pats vyksta ir smegenims – jos guvios ir plastiškos, tarsi molis. Paskui prireikia daugybės metų, daugybės plaktuko smūgių, kol įtrūksta aklumas, nes gyvenai įklimpusi tame ankštame branduolyje ir prireikė devyniasdešimties procentų viso gero, kurį turėjai, kad prasigręžtum. Dabar išsigauk iš čia, kad gera! Ir dar būk laiminga, kaip visi. Vaistai – kokia paguoda. Bet ne

man – geriau nepažabotai eiti priekin, iki pat krašto, tada nuspręsti. Po kurio laiko supranti, kad paribyje galima gyventi – kaip niekad vertikaliai, prisilietus prie niekio, ir kad čia ne tik galima gyventi, bet įmanoma dar ir augti – visokeriopai. Jeigu svarbiausia – išgyventi, galbūt priešinimasis yra vienintelis būdas gyventi intensyviai. Būtent dabar, paribyje, jaučiuosi gyva – gyva kaip niekad.

3

Visur aplinkui – apsaugos priemonės. Jų daugiau nei žmonių. Daugiau nei žiurkių. Apsaugos priemonės, nuolat pasitelkiamos be jokios logikos. Apsaugos priemonės kaip turėklai, dvigubieji neperšaujami stiklai, ženklai, kad eiti draudžiama, saugos diržai, pertvaros, šalmai, mygtukai. Nesvarbu, aktyvios tos priemonės ar pasyvios. Tai dar gali būti antkeliai, guminė grindų danga, užtrauktukai, prezerватыvai, priešriaušinė policija, futbolas. Dar – vaistai, nedarbingumo išmokos. Akivaizdžios arba sunkiau pastebimos priemonės. Elektromagnetiniai stabdžiai, kalėjimai, banderolės, socialinės įtraukties programos, pastoliai, vožtuvai, nedegi danga, apsauginiai trosai arba karabinai. Darsyk – vaistai, apsauginiai šalmai, palydovai, neriebus maistas. Vaistai, vaistai ir dar kartą vaistai. Savižudį, kuriam pavyksta įgyvendinti savo ketinimus, šiandien reikėtų laikyti herojumi. Pasaulis pilnas rūpestingų pirmosios pagalbos žinovų, jų visur knibžda, jie nepastebimi ir pilki kaip balandžiai, agresyvūs kaip motinos. Jie meta iššūkį svetimai mirčiai širdies masažais ir tiksliai atliekamais Heimlichio manevrais. Jie – lyg gauja vagių, jau nebegali nė alyvuogės kauliuko nukreipti į ne tą ertmę, tavo privers jį išspjauti, net jei prireiktų sulaužyti šonkaulius ir pradurti plautį, visa tapsi vienu sauso martinio vėmalu, o alyvuogės kauliukas galiausiai šaus kur į kampą kaip koks trofėjus. Būtų gerai galėti numirti kur nors

kampe, reikėtų nuomoti kampus, kur galima ramiai numirti – be svetimų įsikišimo, be deguonies kaukių, savaime pakimbančių virš galvos paskutinę akimirką, – kampus, kur saugos priemonės garantuotų, užtikrintų orią mirtį.

Iš tiesų apsaugos priemonės yra gynyba nuo išorės, Didysis Kankintojas. Pasaulis kasdien lieja nuodus man į kaulų čiulpus, traukia mane į save, negaliu to leisti, negaliu sau leisti tapti jo dalimi. Prakeikti vaistai. Ir dar turint omenyje, kad raudonos ir geltonos kapsulės traukia mane kaip gėlės, prasto gyvenimo nektaras, gyvybę palaikantis gėralas. Kas aš tokia, kad atsisakyčiau? Sesuo sakosi esanti laiminga. Laiminga! Šitas žodis buvo apėjęs pelėsiu jau tada, kai mane pagimdė. Sakydama „laiminga“ – „aš labai laiminga“, anot jos, – sesuo šiepia man dantis. Tie dantys žvelgia į mane kaip akys, kaip pageltę senyvų žmonių akių obuoliai, nors mano sesuo dar nesulaukusi dvidešimties metų rūkyti ir gerti kavą. Bet raudonoji arbata ir joga taip pat kelia priklausomybę, rūgština organizmą, sendina ir, kartoju, kelia priklausomybę. Sveiki dalykai žudo daug lėčiau, pirma priverčia patikėti jų meile, pavergia savo glebiu intensyvumu. Kelis dešimtmečius slankiojame išblyškę, per kurią nors iš jų dažniausiai pasidauginame. Meistriškai sužaista! Taip neatsakingai priversti žmogų išgyventi vaikystę gali tik šalutinis vaistų poveikis. Smegenys turi būti minkštos kaip pyragėlio įdaras, kad prisiliestum prie gyvenimo ir kiekvieną naują vaiką nuo galvos iki kojų vystytum į nuosavą baimės šilką – kastruojanti motiniška prigimtis, atsidadavusi palaikymo šokėją. Baimės jėga yra visų, net mažiausių svajonių, virtusių dulkėmis, suma. Tad sušniokime jas – regis, tai vienintelis mums likęs būdas gyventi. Užmaskuoti nuogumą įgrūdus kūną į dušą – ir šventa ramybė. Tebūnie palaiminti tie raminamieji.

Nestebima geležinkelio bėgių atkarpa. Traukiniai vis dar liudija tam tikrą įpročių metafiziką; tiesa, tai visai nesusiję su tvarkaraščiais. Reikia viską gerai paaiškinti. Pati tai supratau tik po to susitikimo nestebimoje geležinkelio bėgių atkarpoje. Tai buvo visai nuspėjama tiesė, bet kuris kitas būtų pasirinkęs posūkį, bet artėjantis posūkis pernelyg traukia dėmesį, greitis kiek sulėtėja, atsiranda laiko perkelti svorį nuo vienos kojos ant kitos, galbūt neįprastai, nerefleksyviai nuryti seiles. Tobula tiesė, puikiai susilieju su aplinka. Viduržemio jūros regionui būdinga dykra, nutaškta liguistais, bet atspariais krūmokšniais. Girdėti, kaip artėja devynios kubinės tonos ore kybančių ląstelių. Žengiu žingsnį priekin. Išgirstu tolumoje dundant krovinių, vibracijas, panašias į vabzdžių, bet čia ne vabzdžiai – jų metališkumas elegantiškesnis. Bėgiai vibruoja kaip gyvatė barškuolė, žengiu dar žingsnį priekin. Mano kūnas – pavojaus ieškanti antena. Širdis išsiplečia, užvaldo mintis. Dabar traukinys – jau tikras lojantis merkurijus, auganti būtybė, vardas. Jis jau čia, prie pat manęs, prie ištempto raudono kaspino, savojo tikslo. Bet ne šiandien, dar ne ta diena. Traukinys ilgas, per ilgas, jis nirčiai bloškia mano kūną atgal. Nusprendžiu, kad privalau atsilaikyti. Kaip tas krūmokšnis, pagalvoju. Giliai įsiskverbiosios šaknys sutvirtina tokias drąsos akimirkas kaip šioji. Tačiau traukinys labai ilgas, per daug laike ištęsto metalo laužo, be to, galbūt kūnas galiausiai nusipelno progos pasisakyti, paskutinio žodžio. Galbūt turėčiau išsaugoti vardą, pasimėgauti konservatyvia mirtimi su lengvai atpažįstama materija, akiai maloniais palaikais. Anksčiau nežinojau, kad tokie dalykai kaip šis galiausiai taps svarbūs. Pasijuntu gaubiamo įstabios metafizikos – jeigu būčiau tikinti, manyčiau, kad kažkas verčia mane permąstyti tam tikrus sprendimus. Kaip ten tas posakis? „Ačiū Dievui, aš ateistas.“